

Marek Pipa – Marta Breichová Lapčáková

ZÁVÄZNOŠŤ ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÝCH SÚDOV (KOMPARATÍVNY POHĽAD SO ZAMERANÍM NA NEMECKO A SLOVENSKO)

Abstrakt: Na európskom kontinente je čoraz citeľnejšie precedentné pôsobenie judikatúry ústavných súdov. Zaujímavé postavenie má spomedzi nich judikatúra ústavného súdu Spolkovej republiky Nemecko. Jeho rozhodnutia sú v závislosti od druhu konania v zmysle platnej právnej úpravy buď záväzne účinné pre všetky ústavné orgány (spolkové alebo krajinské), ako aj sudy a úrady, alebo majú silu zákona. Autori sa snažia poukázať aj najnovšie pohľady na úlohu Ústavného súdu Slovenskej republiky a záväznosť jeho rozhodnutí. Zmeny v chápaní ústavy ako priamo aplikovateľného prameňa práva, či v postavení základných práv a slobôd, ako aj príklon ku koncepcii materiálneho právneho štátu vplývajú na naše vnímanie miery záväznosti judikatúry ústavných súdov. Ústavné sudy nemôžu plniť svoju úlohu v ústavnom systéme, pokiaľ sa ich rozhodnutiam nebude pripisovať záväzný precedentný účinok.

Kľúčové slová: ústavné súdnictvo, judikatúra ústavných súdov, záväznosť judikatúry ústavných súdov, precedentný účinok, pramene práva

ÚVOD

Tradiície ústavného súdnictva v jednotlivých európskych krajinách majú rôzne trvanie. Zatiaľčo nemecký a rakúsky ústavný súd majú za sebou históriu presahujúcu polovicu storočia, v prípade krajín bývalého, tzv. socialistického bloku to nie je ani polovica tejto doby. V prípade druhej skupiny krajín sa začala transformácia na právny štát neskôr, čo sa odráža aj vo vzťahu súdov patriacich do sústavy všeobecného súdnictva (ale aj iných orgánov verejnej moci) k týmto „novým“ súdnym inštitúciám. Prejavuje sa to najmä v ponímaní záväznosti ich rozhodnutí, ale aj v ich rozhodnutiach obsiahnutej právnej argumentácii. Z pohľadu dĺžky existencie a fungovania ústavného súdnictva v druhej skupine štátov, je už však možné z časového aspektu tento prístup hodnotiť. Z. Kühn konštatuje, že niektorí sudcovia (nielen českých všeobecných súdov chápu ústavný súd ako „cudzorodý element, ktorý narúša v tomto priestore vžitú sudcovskú ideológiu viazanej aplikácie práva (v tom zmysle, že jeho právne názory nie sú dostatočne podložené pozitívnym právom), pričom z tohto dôvodu možno pozorovať i povážlivý deficit záväznosti voči právnej argumentácii jeho rozhodnutí“.¹ B. Župančič skonštatoval, že odpor proti autorite nových ústavných súdov prekvapivo prichádza z miest, kde by sa to dalo najmenej očakávať: „nie je to zo strany nových zákonodarcov, neprichádza ani z výkonnej vetvy štátnej moci: na odpor sa stavia zvyšok súdneho odvetvia, a to všeobecné sudy ...“.² Ďalej uvádza, že boli to najvyššie sudy niektorých krajín, ktoré prehlásili, že sa necítia byť viazané interpretáciami príslušných ústavných súdov. Za dôvod takéhoto prístupu považuje nedostatočné pochopenie vzťahu medzi právom a demokraciou, čo

¹ KÜHN, Z. *Aplikace práva ve složitých případech. K úloze právních principů v judikatuře*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002, s. 322.

² ŽUPANČIČ, B. Od souboje ke smluvě aneb co vlastně ustavuje ústava. *Právník*. 1998, roč. 137, s. 487.

súvisí so stredoeurópskym vnímaním funkcie práva v spoločnosti. P. Holländer, poukajúc na kritický postoj zo strany (českej) všeobecnej justície, ktorá v porovnaní s akceptáciou autority ústavného súdu dosahuje nižšiu úroveň, poukazuje na to, že „obsahom tohto postoja je odmietanie záväznosti rozhodnutí ústavného súdu, tj. odmietanie dôvodnosti riadiť sa judikatúrou ústavného súdu a jej prostredníctvom vťahovať do aplikácie tzv. jednoduchého práva pohľad ochrany základných práv a slobôd“.³

ZÁVÄZNOŠŤ ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU (NÁČRT PROBLEMATIKY)

Aplikácia práva v rámci rozhodovacej činnosti ústavných súdov v porovnaní s rozhodovacou činnosťou všeobecných súdov zahŕňa niekoľko špecifik. Tieto rozdiely spočívajú v inej „palette“ prameňov práva (častejšia aplikácia právnych princípov), v širšom používaní „netradičných“ interpretačných metód (teleologická, komparatívna, či historická metóda výkladu), alebo v tom, že bývajú pokladané za tzv. „negatívneho zákonodarcu“. Otázkou, ktorá sa stala problematickou, je otázka záväznosti ich rozhodnutí. Z hľadiska prameňov práva vyznieva tak, či majú „*erga omnes* účinok“, teda či sa stávajú záväznými aj pre rozhodovanie ďalších (podobných) prípadov, resp. či sú záväzné aj pre všeobecné súdy.

Problematika uvedenej záväznosti rozhodnutí ústavných súdov v kontinentálnom type právnej kultúry súvisí so záväznosťou jednotlivých prameňov práva. V právnej teórii sa čoraz viac presadzuje aj záväznosť judikatúry (naj)vyšších súdov a ústavných súdov. Polemiky sa vedú o tom, či im možno pripisovať precedenčný účinok. V konečnom dôsledku tieto čiastkové otázky súvisia s charakteristikami príznačnými pre tzv. sudcovské právo. A. Gerloch konštatuje, že v súčasnej dobe pojem *sudcovské právo* nemožno stotožniť len so súdnymi precedentmi a možno rozlišovať tri jeho súčasti:⁴ 1. súdne precedenty v oblasti angloamerického a medzinárodného práva, 2. quasiprecedenty vytvorené v právnych poriadkoch štátov kontinentálneho typu právnej kultúry vyššími súdmi (vrátane súdov ústavných) podľa zákonov (vrátane ústavných) a normatívnych právnych zmlúv, ktoré fakticky pôsobia ako precedenty, ale nie sú formálne záväzné a ich nedodržanie nie je sankcionované a napokon 3. rozhodnutia súdov (ústavných, prípadne správnych) normatívnej povahy, ktorými zasahujú do právneho poriadku z hľadiska ochrany ústavnosti a legality.

Na základe takéhoto rozlišovania súdnych rozhodnutí by teda rozhodnutia kontinentálnych ústavných súdov aj v prípade rozhodnutí týkajúcich sa abstraktnej kontroly ústavnosti, teda konaní o súlade právnych predpisov nemali mať precedenčný charakter. Z toho, že *ex constitutione* majú tieto rozhodnutia (v Slovenskej republike) účinok *erga omnes*,⁵ nemožno vyvodzovať ich precedenčné pôsobenie. V tomto prípade totiž ich záväznosť (resp. charakter záväznosti) vyplýva priamo *ex constitutione*. Ak tu ústavný súd vystupuje ako tzv. negatívny zákonodarca, jeho výsledkom nie je individuálny právny akt, ale normatívny právny akt,⁶ ktorého následkom je⁷ „vyrazenie“ prípadne

³ HOLLÄNDER, P. *Ústavněprávní argumentace. Ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003, s. 73.

⁴ GERLOCH, A. *Teorie práva*, 2. rozšířené vydání. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2001, s. 101.

⁵ Čl. 125, ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky.

aj celého právneho predpisu z právneho poriadku v dôsledku toho, že stráca platnosť.⁸ Navyše, v tomto prípade sa nejedná o ochranu subjektívneho práva, ani nejde o spor o právo (aby bolo možné hovoriť o prípadnom precedentnom účinku takéhoto rozhodnutia). Na základe už konštatovaného vyvstáva otázka, ako je to so záväznosťou rozhodnutí ústavných súdov v prípade individuálnej kontroly ústavnosti, resp. iných druhov rozhodnutí.

Pri posudzovaní záväznosti rozhodnutí ústavného súdu, z hľadiska jeho účinkov má (nielen z teoretického pohľadu) význam rozlišovanie tzv. *erga omnes* a *inter partes* účinku, ktorý vypovedá o tom, koho rozhodnutie ústavného súdu zaväzuje. Napriek tomu, K. Klíma uvádza, že „záväznosť nálezov ústavného súdu nie je otázkou o *erga omnes* či *inter partes* povahe rozhodnutí, ale otázkou individualizovaného posúdenia z hľadiska typu konania pred ústavným súdom“.⁹ Ak teda ústavodarca stanovil záväznosť *erga omnes*, ale vzhľadom k tomu, že rozhodovanie ústavného súdu sa týka rôznych zákonom menovaných účastníkov záväznosť znamená, že nálezy musia rešpektovať ako všetky vo výroku dotknuté osoby, tak aj tie, ktorých by sa vec mohla v budúcnosti týkať a mali by opäť vo veci rozhodovať. Takýto názor však v konečnom dôsledku neodmieta takéto rozlišovanie účinkov rozhodnutí ústavného súdu, ale skôr poukazuje na situáciu, keď z ústavnej, resp. zákonnej úpravy explicitne nevyplýva, koho rozhodnutie zaväzuje.

Bližšie tento problém analyzuje a konkretizuje L. Orosz, ktorý sa širšie venuje otázke viazanosti orgánov verejnej moci a uvádza, že „viazanosť orgánov verejnej moci konkrétnymi individuálnymi právnymi aktmi iných orgánov verejnej moci môže vyplývať buď priamo z ich obsahu alebo zo vzájomných vzťahov príslušných orgánov verejnej moci určených priamo ústavou alebo zákonmi. V širšom kontexte možno viazanosť iných orgánov verejnej moci konkrétnymi individuálnymi právnymi aktmi vyvodiť aj z ústavného postavenia príslušného orgánu verejnej moci, resp. z funkcií, ktoré tento ústavný orgán plní v ústavnom mechanizme“.¹⁰ V Slovenskej republike majú z tohto hľadiska zásadný význam pre všetky orgány verejnej moci rozhodnutia Ústavného súdu (ďalej aj „ÚS SR“), ktorý je v zmysle Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „Ústava SR“) nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.¹¹ To sa napokon prejavuje aj v jeho právomoci rozhodovať kompetenčné spory medzi ústrednými orgánmi štátnej správy,¹² ale aj v ďalších prípadoch.

⁶ Ponímaný ako „negatívny“.

⁷ Po splnení podmienok daných ústavou.

⁸ Následok nastupujúci v prípade, ak príslušné orgány, ktoré vydali napadnuté právne predpisy, nepostupujú následne podľa čl. 125 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky. Podrobnejšia úprava je obsiahnutá v § 37 a nasl. Zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov.

⁹ KLÍMA, K. Pojetí „Ústavního práva sporného“ aneb několik poznámek k nastolení otázky. *Karlovarská právní revue*. 2005, roč. 1, č. 1 s. 23.

¹⁰ OROSZ, L. Záväznosť rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky (Náčrt teoretických a praktických problémov). In: CEHLÁROVÁ, L. – TEKELI, J. *Ústava Slovenskej republiky a jej uplatňovanie v legislatívnej a právo-aplikačnej praxi*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2009, s. 91.

¹¹ Ak zákon neustanovuje, že tieto spory rozhoduje iný štátny orgán (tzv. subsidiárna právomoc ÚS SR). Pozri čl. 124 Ústavy SR.

¹² Podľa čl. 126 ods. 1 Ústavy SR.

Každé rozhodnutie (aj) ústavného súdu z podstaty veci by malo zaväzovať konkrétneho adresáta (adresátov). Zväznosť rozhodnutí ústavného súdu je o konkrétnom adresátovi – teda o tom, koho sa týka a čím sa má tento riadiť. V konfliktoch verejnej moci je týmto adresátom jednoznačne niektorý verejnoprávny subjekt, v konfliktoch súkromnej osoby s verejnou mocou je adresátom opäť verejná moc; iniciátorom a teda i adresátom *sui generis* je i fyzická, či právnická osoba.¹³ Aby sme teda zistili, kto je adresátom rozhodnutia ústavného súdu (pokiaľ to explicitne z právnej úpravy nevyplýva), musíme poznať okruh právomocí, ktorými ústavný súd disponuje. K určení adresáta možno následne dôjsť výkladom príslušného ustanovenia ústavy, resp. zákona upravujúceho jednotlivé typy konaní ústavného súdu. Takto má vplyv na posudzovanie zväznosti rozhodnutí ústavného súdu nielen právna úprava, ale aj názory doktríny, ktoré sú zároveň prezentáciou jej doktrinálneho výkladu samotnej právnej úpravy. Opomenúť však nemožno ani výklad ústavných súdov obsiahnutý v odôvodneniach jednotlivých rozhodnutí.¹⁴

VŠEOBECNE O ZÁKONNEJ A ÚSTAVNEJ ÚPRAVE ZÁVÄZNOSTÍ ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÝCH SÚDOV

Normatívne ustanovenia týkajúce sa zväznosti rozhodnutí ústavných súdov je nutné hľadať v prvom rade v ústavách, následne v zákonoch upravujúcich jednotlivé druhy konaní, ktoré vymedzujú ich právomoc konkretizujúcim spôsobom. Precíznosť predmetných normatívnych ustanovení je z hľadiska rozsahu, resp. konkrétnosti rôzna.¹⁵ Stručné (ústavno)právne úpravy sú terčom kritiky a poukazuje sa nimi na nezáväznosť rozhodnutí ústavných súdov.¹⁶ Uvádzaným dôvodom býva práve absencia normatívneho ustanovenia, či obavy o zasahovanie do sudcovskej nezávislosti. F. Testen v správe pre Benátsku komisiu, poukazujúc na článok 1, odsek 3 Zákona o slovinskom ústavnom súde, konštatoval nasledovné: *„Toto ustanovenie je na jednej strane nadbytočné, kým na druhej strane môže byť tiež nedostatočné. Nadbytočné, pretože zväznosť sama o sebe je základnou vlastnosťou každého rozhodnutia každého štátneho orgánu – má byť považované za rozhodnutie, ktoré zaväzuje zainteresované strany – alebo v niektorých prípadoch dokonca aj subjekty, ktoré sa nezúčastňujú konania – podľa právnej povinnosti. Toto ustanovenie možno považovať za nedostatočné, pretože je neadekvátne v stupni (právnej regulácie).“*¹⁷ Podobné názory sa zvyčajne opierajú o argumenty, podľa ktorých v prípade takejto formulácie ústava (zákon o ústavnom súde) neobsahuje konkrétne ustanovenie o tom, kto je viazaný rozhodnutím, ktoré časti rozhodnutia¹⁸ majú zväz-

¹³ KLÍMA, K. op. cit. v pozn. 9, 23.

¹⁴ Vychádzajúc z toho, že konečným interpretátorom je v tomto prípade samotný ústavný súd.

¹⁵ Na jednej strane stoja štáty s precíznejšou úpravou (Spolková republika Nemecko, Španielsko), na strane druhej štáty so strohejšou, možno povedať „minimalistickou“ (ústavno)právnou úpravou. Napr. podľa čl. 89 ods. 2 Ústavy Českej republiky: *„Výkonateľná rozhodnutia Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby“*. Podobne napríklad aj Maďarsko, Chorvátsko, Slovinsko, Estónsko.

¹⁶ Najmä pokiaľ ide o vzťah zväznosti ústavných súdov pre sudcov všeobecných súdov.

¹⁷ TESTEN, F. The Binding Force of the Decisions of the Constitutional Court of Slovenia [online]. Venice.coe.int. [cit. 19.05.2010]. Dostupné z: <http://www.venice.coe.int/docs/2003/CDL-JU%282003%29019-e.asp>.

¹⁸ Či iba jeho výrok, alebo aj odôvodnenie.

né právne účinky, aké sú sankcie za porušenie povinností vyplývajúce z rozhodnutia a mechanizmy na vykonávanie alebo vynútenie rozhodnutí ústavného súdu. V 90tych rokoch 20. storočia sa v Českej republike prejavilo isté napätie medzi všeobecnými súdmi a Ústavným súdom, ktoré spočívalo v ich odmietaní riadiť sa jeho právnym názorom. K tomuto problému P. Holländer uviedol: „*záväznosť právneho názoru, obsiahnutého v odôvodnení kasačného nálezu Ústavného súdu pre ďalšie konanie v tej istej veci vyplýva už zo samotného pojmu kasácie – pokiaľ by tomu tak nebolo, kasačné postavenie vyšších súdov (resp. v danom prípade súdov ústavných) by nemalo rozumný zmysel a muselo by byť nahradené postavením apelačným*“.¹⁹

ÚSTAVNÁ A ZÁKONNÁ ÚPRAVA V SPOLKOVEJ REPUBLIKE NEMECKO A DRUHY ZÁVÄZNOSTI JEHO ROZHODNUTÍ

Záväznosť rozhodnutí nemeckého Spolkového ústavného súdu (ďalej aj „SÚS“) závisí od typu konania spadajúceho do jeho kompetencie. Za základné typy konaní pred nemeckým ústavným súdom možno považovať:

1. **konkrétne kontroly ústavnosti**, ku ktorej dochádza na základe konkrétneho prípadu v súdnom konaní.²⁰ Každý nemecký súd, ktorý sa domnieva, že príslušné federálne alebo zemské právo, ktoré je aplikovateľné na ním prejednávaný prípad porušuje základné práva, musí sa obrátiť na SÚS ohľadom ústavnosti a prerušiť konanie do času jeho rozhodnutia. SÚS je jediný súd v Nemecku, ktorý má právomoc vyhlásiť zákon za protiústavný.²¹
2. **abstraktnú kontrolu ústavnosti**.²² Konanie sa začína na návrh spolkovej vlády, vlády spolkovej krajiny alebo jednej tretiny členov Bundestagu. V týchto prípadoch je SÚS požiadaný, aby rozhodol o rozdieloch v názoroch alebo o pochybnostiach o zlučiteľnosti spolkového alebo zemského práva s ústavou a krajiniského práva so spolkovým právom.²³
3. **konanie o ústavnej sťažnosti**.²⁴ Ústavná sťažnosť je k dispozícii jednotlivcovi ako prostriedok pre ochranu jeho základných práv po vyčerpaní všetkých opravných prostriedkov v rámci príslušnej oblasti súdnej právomoci.

V rámci samotného rozhodnutia (výsledku rozhodovacej činnosti SÚS), rozlišujeme tri druhy záväznosti: právoplatnosť, záväzný účinok a silu zákona.

¹⁹ HOLLÄNDER, P. op. cit. v pozn. 3, s. 78–79.

²⁰ Ide o postup podľa článku 100 ods. 1 Základného zákona (ďalej aj „ZZ“), § 13 ods. 11 a § 80 a nasl. Zákona o Spolkovom ústavnom súde (ďalej aj „ZoSÚS“).

²¹ Avšak každý nemecký súd musí uvažovať o ústavnosti zákonov, ktoré sa vzťahujú na prípady, ktoré sú mu predložené, pretože to ZZ hovorí vo svojom článku 1 ods. 3: „Nasledujúce základné práva sú záväzné pre zákonodarnú, výkonnú a súdnu moc a sú priamo uplatniteľným právom.“

²² Podľa článku 93 ods. 1 bod č. 2 a 2a ZZ, § 13 odseku 6 a 6a a § 76 an. ZoSÚS.

²³ Zatiaľčo SÚS môže odmietnuť rozhodnúť prípad, ktorý sa týka konkrétnej kontroly ústavnosti z dôvodu, že predkladajúci súd nemusí vierohodne preukázať svoje obavy o protiústavnosti napadnutého zákona, alebo preto, že zistí, že rozhodnutie prípadu nemusí nevyhnutne závisieť na výsledku jeho konania. V prípade abstraktnej kontroly ústavnosti SÚS musí vydať rozhodnutie, ktoré je záväzné pre každý štátny orgán, vrátane zákonodarcu. SÚS analyzuje zákon z každého ústavného aspektu, v jeho kontrole nie je obmedzený námietkami účastníkov konania.

²⁴ Podľa článku 93 ods. 1 bodu č. 4a ZZ, § 13 odseku 8a a § 90 a nasl. ZoSÚS.

a) Právoplatnosť

Záväznosti rozhodnutí SÚS je venované osobitné ustanovenie § 31 ods. 1 a 2 ZoSÚS.²⁵ Úpravu problematiky právoplatnosti rozhodnutí by sme v ňom hľadali márne. Nemecká doktrína, či rozhodnutia SÚS iba poukazujú na § 705 Občianskeho procesného poriadku²⁶ (formálna právoplatnosť) a § 121 Správneho poriadku²⁷ (materiálna právoplatnosť). Formálna právoplatnosť sa zdôvodňuje aj samotným postavením SÚS. Keďže niet ďalšej inštancie, ktorá by preskúmavala jeho rozhodnutia, nadobúdajú tieto formálnu právoplatnosť.^{28,29} **Materiálna právoplatnosť rozhodnutí bola napriek absentujúcej právnej úprave pre SÚS od začiatku samozrejmosťou.** Vo svojej judikatúre sa preto nezaoberal siahodhlým zdôvodňovaním toho, čo považoval za zrejmé, a radšej sa zamerl na vymedzenie obsahu a hraníc materiálnej právoplatnosti.³⁰ Podľa niektorých názorov, ak sa prihliadne na zmysel a účel materiálnej právoplatnosti, je tento inštitút súčasťou princípu právneho štátu³¹ a zaručuje právnu istotu a právny mier.³² Ďalší argument prečo napriek absencii výslovnej právnej úpravy priznať rozhodnutiam SÚS materiálnu právoplatnosť, je zaradenie tohto orgánu do systému súdnych orgánov.³³ Aj SÚS je súdom, ktorého rozhodnutia vyžadujú stabilitu.³⁴ V zásadne všetky formálne právoplatné rozhodnutia sa stávajú materiálne právoplatnými.³⁵ Formálna právoplatnosť je predpokladom materiálnej právoplatnosti a ďalších druhov záväznosti podľa § 31 (záväzného účinku a sily zákona).³⁶ Materiálne právoplatné sú iba rozhodnutia vo veci samej a čiastočné rozhodnutia. Procesným rozhodnutiam a medzitýmnym rozhodnutiam táto záväznosť priznaná nie je.³⁷ Materiálna právoplatnosť sa vzťahuje aj na rozhodnutia

²⁵ Gesetz über das Bundesverfassungsgericht (BGl. I S. 1473).

²⁶ „Právoplatné v zmysle tohto zákona sú konečné rozsudky (Endurteile), ktoré nemôžu byť viac napadnuté riadnymi opravnými prostriedkami.“

²⁷ „Právoplatné rozsudky zaväzujú od okamihu rozhodnutia o predmete sporu účastníkov konania a ich právnych nástupcov.“

²⁸ LECHNER, H. – ZUCK, R. *Bundesverfassungsgerichtsgesetz. Kommentar*. München: C. H. Beck, 2006, s. 172, Rn. 9.

²⁹ Rozhodnutia jedného senátu nemôžu byť spochybňované (angefochten) iným senátom (SÚS pozostáva z dvoch senátov). Plénum zase nie je odvolacou inštanciou pre senáty SÚS. (LECHNER, H. – ZUCK, R. op. cit. v pozn. 28, s. 172, Rn. 8.) Formálne právoplatné sú nielen rozhodnutia senátu, ale aj rozhodnutia komôr (senáty sa ďalej členia na komory) podľa § 93b ZoSÚS (odmietnutie ústavnej sťažnosti) a 93c ZoSÚS (prijaťie ústavnej sťažnosti). (UMBACH, D. – CLEMENS, T. – DOLLINGER, W. *Bundesverfassungsgerichtsgesetz. Mitarbeiterkommentar und Handbuch*. Heidelberg: C. F. Müller, 2005, s. 504, Rn. 30.) V rozpore s formálnou právoplatnosťou nie je ani sťažnosť na Európsky súd pre ľudské práva, či obnova konania podľa § 61 ZoSÚS. (LECHNER, H. – ZUCK, R. op. cit. v pozn. 28, s. 172, Rn. 9f).

³⁰ UMBACH, D. – CLEMENS, T. – DOLLINGER, W. op. cit. v pozn. 29, s. 505, Rn. 33.; Pozri napr.: BVerfGE 4, 31 (39); 5, 34 (37); 20, 56 (89f.).

³¹ BROX, H.: Zur Zulässigkeit der erneuten Überprüfung einer Norm durch das Bundesverfassungsgericht. In: Festschrift für Geiger. 1974, s. 809 (814). In: UMBACH, D. – CLEMENS, T. – DOLLINGER, W. op. cit. v pozn. 29, s. 505, Rn. 34.

³² BVerfGE 47, 146 (161).

³³ Porovnaj napr. § 1 ods. 1. ZoSÚS.

³⁴ BENDA, E. – KLEIN, E. *Verfassungsprozessrecht*. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2001, s. 536, Rn. 1297.; DETTER-BECK, S.: *Streitgegenstand und Entscheidungswirkungen im öffentlichen Recht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 1995. Cit. podľa: UMBACH, D. – CLEMENS, T. – DOLLINGER, W. op. cit. v pozn. 29, s. 506, Rn. 36.

³⁵ BENDA, E. – KLEIN, E. op. cit. v pozn. 34, s. 536, Rn. 1297.

³⁶ UMBACH, D. – CLEMENS, T. – DOLLINGER, W. op. cit. v pozn. 29, s. 504, Rn. 32.

³⁷ Rozhodnutie o neprijatí návrhu v zmysle § 93b ZoSÚS síce nie je materiálne právoplatné, no SÚS ho nemôže zrušiť z dôvodu existencie vnútroprocesuálnej záväznosti (innerprozessuale Bindung). Tá však nebráni prijať neskoršiu ústavnú sťažnosť proti tomu istému aktu verejnej moci. (UMBACH, D. – CLEMENS, T. –

vynesené v rámci konkrétnej a abstraktnej kontroly noriem. Uvedená skutočnosť sa nám môže zdať jednoznačnou a prirodzenou, no pravdou je, že sa o nej živo diskutuje až dodnes. Napr. Bavorský Ústavný súd sa ešte v roku 1952 domnieval, že tieto rozhodnutia nemôžu byť materiálne právoplatné, pretože sa k nim nedospeje na základe subsumpcie skutkového prípadu pod právnu normu, ale skúma sa súlad právnej normy nižšej právnej sily s právnou normou vyššej právnej sily.³⁸ Tento názor sa v súčasnosti považuje za prekonaný.³⁹ Tak, ako je to aj so všetkými ostatnými súdnymi rozhodnutiami, rozhodnutia sú záväzné pre účastníkov konania a pre SÚS.⁴⁰ Právoplatný účinok pôsobí *inter partes*, čo znamená, že rozhodnutia sú vecou rozsúdenou len pre zákonodarcu v prípade, že zákonodarcu bol sám účastníkom konania. Stále je však veľmi sporné, či pre zákonodarcu vyplýva z rozhodnutia aj zákaz prijímania právnych noriem s rovnakým obsahom, ako mali zrušené právne normy. Aj keby pre zákonodarcu nevyplývala viazanosť rozhodnutím z materiálnej právoplatnosti, vzťahuje sa na neho záväzný účinok rozhodnutia podľa § 31 ods. 1 ZoSÚS.⁴¹

b) Záväzný účinok

Záväzný účinok rozhodnutia SÚS je predmetom úpravy § 31 ods. 1 ZoSÚS.⁴² Na rozdiel od materiálnej záväznosti sa uvedené ustanovenie vzťahuje na všetky štátne orgány, a to aj pre prípad, kedy nevystupujú ako účastníci konania, prípadne ich právni nástupcovia.⁴³ To znamená, že záväznosť presahuje právoplatný účinok (*res judicata* efekt).⁴⁴

DOLLINGER, W. op. cit. v pozn. 29, s. 507, Rn. 40.) Rozhodnutia o odmietnutí neprípustných a zjavne neodôvodnených návrhov podľa § 24 ZoSÚS sú na druhej strane materiálne právoplatné.

³⁸ Pochybnosti vyvoláva absencia subjektu, voči ktorému by materiálna právoplatnosť smerovala. V konaní o konkrétnej kontrole noriem nie ju zúčastneným ani súd, ktorý sa na SÚS obrátil, ani účastníci konania (BVerfGE 78, 320 [328]). Nie je nikto kto by mohol byť viazaný. (Porovnaj napr.: WISCHERMANN, N. Rechtskraft und Bindungswirkung verfassungsgerichtlicher Entscheidungen. Berlin: Dunckler & Humlot. 1979, s. 36. Cit. podľa: UMBACH, D. – CLEMENS, T. – DOLLINGER, W. op. cit. v pozn. 29, s. 510. Rn. 47). Niektorí autori sa zase domnievajú, že v dôsledku absencie personálneho substrátu je rozhodnutie materiálne záväzné, no odpadajú subjektívne hranice právoplatnosti, v čoho dôsledku je rozhodnutie záväzné nie *inter partes*, ale *erga omnes*. (Porovnaj napr.: MAUNZ, T. et al. *Bundesverfassungsgerichtsgezetts, Kommentar*. § 31, Rn. 53. (Stand: Oktober 2009).

³⁹ BENDA, E. – KLEIN, E. op. cit. v pozn. 34, s. 536, Rn. 1297. Navyše je tento problém právne irelevantný, pretože tieto rozhodnutia majú silu zákona, ktorá v sebe zahŕňa aj právoplatnosť.

⁴⁰ K prelomeniu záväznosti vyplývajúcej z materiálnej právoplatnosti môže dôjsť v dôsledku obnovy konania (§ 61 ZoSÚS) a konania podľa § 61 ZoSÚS. SÚS rozhoduje na základe poznatkov, ktoré má v okamihu rozhodnutia k dispozícii. Materiálna právoplatnosť preto nebráni odvolávaniu sa na nové skutočnosti, ktoré vznikli až po vynesení rozhodnutia. (BVerfGE 33, 199 [203]). Otvorenou zostala otázka, či medzi nové skutočnosti patrí aj zmena všeobecného právneho názoru. (BVerfGE 33, 199 [203]). Zmena právoplatného rozhodnutia sa považuje za prípustnú i v prípade existencie veľkých procesných nedostatkov (BVerfGE 72, 84). Pozri aj: BENDA, E. – KLEIN, E. op. cit. v pozn. 34, s. 536, Rn. 1297, s. 539–540.

⁴¹ UMBACH, D. – CLEMENS, T. – DOLLINGER, W. op. cit. v pozn. 29, s. 511, Rn. 52.

⁴² V zmysle jeho znenia: „Rozhodnutia Spolkového ústavného súdu sú záväzné pre spolkové a krajské ústavné orgány, ako aj pre všetky súdy a úrady.“

⁴³ MAUNZ, T. et al. op. cit. v pozn. 38, s. 44, Rn. 76.

⁴⁴ Nie vždy sa dá záväzný účinok hodnotiť ako rozšírenie subjektívnych hraníc materiálnej právoplatnosti Existujú konania napr. podľa čl. 100 ods. 1 Základného zákona (abstraktná kontrola ústavnosti), kde absentuje personálny substrát, čo podľa niektorých názorov vedie k vylúčeniu materiálnej právoplatnosti rozhodnutia. Rozhodnutie vydané v rámci abstraktnej kontroly noriem ale nadobúda silu zákona podľa § 31 ods. 2 ZoSÚS. (Porovnaj: MAUNZ, T. et al. op. cit. v pozn. 38, s. 44, Rn. 77).; Záväzný účinok nemožno chápať iba vo svetle rozšírenia subjektívnych a objektívnych hraníc materiálnej právoplatnosti. Aj SÚS sa na ne pozerá ako na dva samostatné inštitúty (BVerfGE 20, 56, [78], 77, 84 [104]).

Pre súkromné osoby je avšak § 31 ods. 1 ZoSÚS právne irelevantný. Fyzické a právnické osoby sú viazané rozhodnutiami SÚS iba podľa § 31 ods. 2 ZoSÚS. Vzťahuje sa na nich všeobecná záväznosť rozhodnutí vynesených v rámci konania o kontrole noriem. Štátne orgány (spolkové a krajské), vrátane ústavných orgánov a súdov sú na druhej strane viazané nielen § 31 ods. 2 ZoSÚS, ale aj § 31 ods. 1 ZoSÚS.⁴⁵

Záväzný účinok podľa § 31 ods. 1 ZoSÚS sa vzťahuje na všetky vecné rozhodnutia SÚS.⁴⁶ Procesné rozhodnutia nie sú nositeľmi tohto druhu záväznosti.⁴⁷ Z § 31 ods. 1 ZoSÚS vyplýva pre štátne orgány povinnosť rešpektovať rozhodnutia SÚS a vyvarovať sa v budúcnosti konania, ktoré by im odporovalo.⁴⁸ Musia vykonať všetko, čo je v medziach ich právomoci a kompetencie, aby v jednotlivých prípadoch presadili konkrétne rozhodnutie SÚS.⁴⁹ Rovnako sú povinné rozhodovať v rovnakých alebo podobných prípadoch s prihliadnutím na judikatúru SÚS.⁵⁰ Aj pre účastníkov konania vyplýva v porovnaní s materiálnou právoplatnosťou z § 31 ods. 1 ZoSÚS širší okruh povinností. Tí sú v zásade povinní napraviť SÚS konštatovaný protiústavný stav, pokiaľ sa tak nestalo už na základe jeho samotného výroku.⁵¹

Vzhľadom na právne závažné dôsledky rozhodnutí SÚS je na mieste položiť si otázku, **ktoré časti jeho rozhodnutí sú právne záväzné. Materiálna právoplatnosť a sila zákona** sa vzťahujú iba na **výrok** rozhodnutia, čo znamená, že v konaní, ktoré zahŕňa preskúmanie zákonov, vzťahujú sa na rozhodnutie o platnosti či neplatnosti zákona, ktorý bol preskúmaný. Odôvodnenie⁵² slúži iba ako prostriedok výkladu výroku, pokiaľ sa inak nedá zistiť jeho zmysel (je právne nezáväzný).⁵³

Záväzný účinok sa na rozdiel od materiálnej právoplatnosti a sily zákona vzťahuje nielen na **výrok**, ale aj na **nosné dôvody rozhodnutia**.⁵⁴ Nosné dôvody rozhodnutia patria medzi **ratio decidendi**.⁵⁵ Ide o dôsledok miery, akou rozhodnutie podľa § 31 ods. 1 pôsobí na svojich adresátov. Pokiaľ má mať rozhodnutie vplyv na konanie štátnych orgánov v jednotlivom prípade, je vtaiahnutie nosných dôvodov rozhodnutia pod záväzný účinok § 31 ods. 1 logické. Ku konkretizácii obsahu ústavy a jej zásad dochádza predsa nie vo výroku rozhodnutia, ale v jeho odôvodnení. Ku „kanonizácii“ ústavného súdnicstva tým nedochádza. Záväzný účinok rozhodnutia je totiž obmedzený iba na skutkovo

⁴⁵ MAUNZ, T. et al. op. cit. v pozn. 38, s. 44, Rn. 76.

⁴⁶ EILERS, A. *The Binding effect of Federal Constitutional Court Decisions upon Political Institutions* [online]. Venice.coe.int. [cit. 12.05.2010]. Dostupné z: <http://www.venice.coe.int/docs/2003/CDL-JU%282003%29018-e.asp>. Záväzný účinok preto nemajú ani právne názory súdu obsiahnuté v zdôvodnení odmietnutia návrhu z procesných dôvodov. (BVerfGE 78, 320, [328] s prihliadnutím na BVerfGE 67, 26).

⁴⁷ BVerfGE 78, 320(328). Záväzné účinky nemajú uznesenia komôr o neprijatí návrhu (sú iba vnútroprocesuálne záväzné). Na rozhodnutia komôr o prijatí návrhu (§ 93c ZoSÚS) a rozhodnutia o odmietnutí neprípustných a zjavne neodôvodnených návrhov sa zase vzťahuje aj záväzný účinok § 31 ods. 1 ZoSÚS.

⁴⁸ Uvedená povinnosť sa vzťahuje aj na Ústavné sudy spolkových krajín, pokiaľ vykladajú spolkové ústavné právo (BVerfGE 69, 112 [117]).

⁴⁹ BVerfGE 2, 139 (142). Podľa názoru SÚS sa materiálna právoplatnosť vzťahuje iba na rozhodnutie o konkrétnom predmete konania. (BVerfGE 78, 320 [328]).

⁵⁰ UMBACH, D. – CLEMENS, T. – DOLLINGER, W. op. cit. v pozn. 29, s. 520, Rn. 68.

⁵¹ BVerfGE 81, 363 (394).

⁵² Opis skutkového stavu a dôvody rozhodnutia.

⁵³ LECHNER, H. – ZUCK, R. op. cit. v pozn. 28, s. 174, Rn. 16.

⁵⁴ BVerfGE, 104, 151 (197).

⁵⁵ MAUNZ, T. et al. op. cit. v pozn. 38, s. 52, Rn. 96.

rovnaké prípady a obsah ratio decidendi, čo dáva dostatočný priestor pre diferenciaciu a inovácie.⁵⁶ Pre úplnosť treba dodať, že SÚS je oprávnený interpretovať iba Ústavu.⁵⁷

Zákonodarca je tiež ústavným orgánom, a vzťahuje sa na neho ustanovenie § 31 ods. 1 ZoSÚS.⁵⁸ Záväzný účinok rozhodnutí SÚS voči zákonodarcovi sa prejavuje viazanosťou aj takými rozhodnutiami SÚS, ktoré vziđu z konaní, v ktorých zákonodarca nie je stranou. Jeho viazanosť je ale vo vzťahu k iným ústavným orgánom menej intenzívna.⁵⁹ Podľa rozhodnutia SÚS z roku 1987 „zákonodarcovi nebráni rozhodnutie, na základe ktorého došlo k zrušeniu právnej normy odporujúcej ústave prijatiu právnej normy s rovnakým alebo podobným obsahom“.⁶⁰ Musí však splniť isté podmienky. Akceptácia znovu prijatej právnej úpravy Spolkovým ústavným súdom vyžaduje podstatnú zmenu skutkových alebo právnych pomerov, ktoré boli rozhodujúce pre posúdenie ústavnoprávnych otázok, inak znovu hrozí jej zrušenie.^{61,62} Teda aj zákonodarca je viazaný § 31 ods. 1, no len dotedy, pokiaľ nevyvstane potreba reagovať na meniace sa sociálne požiadavky.⁶³

Prvý senát SÚS sa v roku 1987 odchýlil od pôvodného rozhodnutia druhého senátu, ktorým sa absolútne vylúčilo prijímanie a vyhlasovanie spolkových zákonov s obsahom už raz zrušených právnych noriem. Zmena právneho názoru je podľa samotného SÚS prípustná. „Na SÚS sa záväzný účinok nevzťahuje. Môže sa odkloniť od svojich právnych názorov prezentovaných v skoršom rozhodnutí, aj vtedy ak boli pre vtedajšie rozhodnutie nosné. Senát má iba povinnosť zvolať plénum pokiaľ sa chce odchýliť od právneho názoru iného senátu.“⁶⁴ Podľa niektorých autorov by bolo nezmyselné preniesť na SÚS úlohu hlavného interpreta ústavy a zároveň mu odoprieť možnosť jej lepšieho poznania a realizácie, a tým mu zabrániť „správne“ vykladať ústavu.⁶⁵ Opačné názory prezentujú myšlienku viazanosti SÚS vlastnými rozhodnutiami, ktorá je prirodzeným dôsledkom zmyslu jeho rozhodovacej činnosti.⁶⁶

Neúčinnosť § 31 ods. 1 ZoSÚS na SÚS má zabrániť „fosilizácii“ Základného zákona. Hoci SÚS nie je viazaný svojimi vlastnými rozhodnutiami, môže sa odchýliť od svojich predchádzajúcich záverov iba na základe príslušných dôvodov. Takých rozhodnutí je však málo. SÚS považuje za skutočnú hodnotu zachovanie kontinuity. Tento prístup je

⁵⁶ BENDA, E. – KLEIN, E. op. cit. v pozn. 34, s. 548, Rn. 1329, 1330.

⁵⁷ Záväzný výklad a aplikácia jednoduchých zákonov je v rukách príslušných súdov. Pozri BVerfGE 40, 88, [94].; Existujú dve výnimky z uvedenej zásady. Záväzný účinok § 31 ods. 1 sa vzťahuje na konštatovanie protiústavnosti určitého výkladu jednoduchého zákona a preskúvanie súladu krajinských zákonov s jednoduchým spolkovým právom v rámci konkrétnej alebo abstraktnej kontroly noriem.

⁵⁸ Rozsah slobody zákonodarcu pri tvorbe práva je viazaný na interpretáciu Základného zákona Spolkovým ústavným súdom. Je širší alebo užší, podľa toho aký druh interpretácie SÚS zvolí (extenzívny alebo reštriktívny). Porovnaj: HILLGRUBER, Ch. – GOOS, Ch. *Verfassungsprozessrecht*. Heidelberg: C. F. Müller Verlag, 2004, s. 16, Rn. 38.

⁵⁹ BENDA, E. – KLEIN, E. op. cit. v pozn. 34, s. 548, Rn. 1330.

⁶⁰ BVerfGE 77, 84 (103).

⁶¹ BVerfGE 96, 260 (263).

⁶² Zákaz vydania normy s rovnakým obsahom platí nielen pre pôvodcu právnej normy, ale pre všetky štátne orgány v zmysle § 31 ods. 1 ZoSÚS. (BVerfGE 8, 122, [141]).

⁶³ BVerfGE 77, 84 (104).

⁶⁴ BVerfGE 4, 31 (38); K tomu pozri aj: BVerfGE 20, 56 (87), BVerfGE 70, 84 (104), BVerfGE 78, 320 (328), BVerfGE 82, 198 (205), BVerfGE 85, 117 (121).

⁶⁵ BENDA, E. – KLEIN, E. op. cit. v pozn. 34, s. 554, Rn. 1347.

⁶⁶ Pozri napr. LECHNER, H. – ZUCK, R. op. cit. v pozn. 28, s. 178, Rn. 29.

založený na myšlienke, že kontinuita posilňuje dôveru v právny systém. V tomto ohľade je značná faktická záväznosť judikatúry SÚS.⁶⁷

c) Sila zákona

Sila zákona rozhodnutí SÚS je obmedzená iba na určité druhy konania.⁶⁸ Rozhodnutie je záväzné erga omnes, pre všetky orgány verejnej moci a súkromné osoby. Sila zákona podľa § 31 ods. 2 ZoSÚS pôsobí kumulatívne so záväzným účinkom § 31 ods. 1 ZoSÚS a rovnako ako záväzný účinok sa vzťahuje iba na vecné rozhodnutia SÚS,⁶⁹ konkrétne na výrok obsahujúci konštatovanie platnosti alebo neplatnosti právnej normy. Na rozdiel od záväzného účinku však sila zákona nezahŕňa odôvodnenie rozhodnutia, ktoré slúži iba ako prostriedok výkladu výroku.

Aj keď sú historické korene odlišné,⁷⁰ je sila zákona zdôvodňovaná ako nevyhnutný dôsledok všeobecnej záväznosti zákona. Keďže zákony sú všeobecne záväzné, musia aj rozhodnutia, ktoré sa priamo týkajú ich platnosti byť nositeľom tej istej všeobecnej záväznosti, inak by právny poriadok stratil svoj charakter a čiastočne sa zrútil.⁷¹

Zákon ktorý je v rozpore s ústavou je v zásadne ničotný. Rozhodnutie SÚS podľa § 31 ods. 2 nie je konštitutívnej, ale deklaratórnej povahy. Konštatovanie ničotnosti má účinky *ex tunc* a pôsobí k okamihu vzniku rozporu medzi právnymi normami. Ojedinele sa uvažuje o kvázikonštitutívnej povahe týchto rozhodnutí, s čím sa dá súhlasiť, ak sa na ňu pozeráme ako na „odstránenie zdania platnosti“ príslušnej právnej normy.⁷² Pokiaľ sa tak nestane považuje sa za platnú. V prípade rozporu právnych noriem nemusí SÚS siahať rovno k vyhláseniu ničotnosti právnej normy, ale môže konštatovať iba jej nesúlady s ústavou. Jeho následkom je neprípustnosť aplikácie dotknutej právnej normy, resp. právnych noriem. Dôvody pre ktoré sa SÚS radšej priklonil ku konštatovaniu nesúlady často nedovoľujú ponechať daný stav bez právnej úpravy. V týchto prípadoch nariadi SÚS na základe § 35 ZoSÚS⁷³ buď obsahovo nezmenenú alebo modifikovanú platnosť zákona ktorý uznal za protiústavný. Táto platnosť je zvyčajne časovo obmedzená a spojená s apelom, aby zákonodarca do uplynutia stanovenej lehoty tento protiústavný stav napravil.⁷⁴ Po márnom uplynutí lehoty je právna norma neaplikovateľná.⁷⁵ Pokiaľ sa platnosť protiústavného zákona nedá strpieť ani počas tohto prechodného

⁶⁷ EILERS, A. op. cit. v pozn. 47. Faktická záväznosť rozhodnutí SÚS nemusí vyplývať iba zo záväznej účinnosti, ale dá sa zdôvodniť aj osobitným spôsobom zdôvodňovania rozhodnutí. (Bližšie pozri: LEPSIUS, O. Zur Bindungswirkung von Bundesverfassungsgerichtsentscheidungen. In: *Realitätspprägung durch Verfassungsrecht. Kolloquium aus Anlass des 80. Geburtstages von Peter Lerche*. Berlin: Duncker & Humblot, 2008, s. 111 a n.).

⁶⁸ Abstraktná a konkrétne kontrola ústavnosti, konanie o ústavnej sťažnosti, vrátane menej dôležitých druhov konania (§ 13ods. 6a [konkurujúce zákonodarstvo] a § 13 ods. 12 a § 13 ods. 14).

⁶⁹ VerfGE 80, 109, 110.; Uvedený druh záväznosti sa týka aj rozhodnutí podľa § 32 ZoSÚS (dočasné nariadenia), pokiaľ sa nimi dočasne suspenduje výkon alebo nadobudnutie účinnosti zákona (BVerfGE 82, 310).

⁷⁰ Historické korene sily zákona súvisia s cieľom prepožičania práva nemeckého ríšskeho úradu proti zákonu jednotlivých nemeckých štátov, ktorý bol sledovaný v 19. storočí. Dnes, význam účinnosti zákona spočíva v prioritě ústavy. (Pozri EILERS, A. op. cit. v pozn. 46).

⁷¹ MAUNZ, T. et alt. op. cit. v pozn. 38, s. 61, Rn. 123.

⁷² UMBACH, D. – CLEMENS, T. – DOLLINGER, W. op. cit. v pozn. 29, s. 523, Rn. 74.

⁷³ „Spolkový ústavný súd môže vo svojom rozhodnutí určiť kto ho vykoná; v ojedinelých prípadoch môže upraviť aj druh a spôsob výkonu.“

⁷⁴ SÚS dáva súdom často pokyny ako majú aplikovať protiústavné normy počas prechodného obdobia, pozri: BVerfGE 99, 216, 245f; Taktiež pozri aj: LEPSIUS, O. op. cit. v pozn. 67, s. 107–108.

⁷⁵ BVerfGE 93, 121 (122), 99, 216, 244f.

obdobia, SÚS ako náhradný zákonodarca upraví spoločenské vzťahy, a to až dovtedy, pokiaľ ich natrvalo neupraví príslušný zákonodarca.^{76,77}

ÚSTAVNÁ A ZÁKONNÁ ÚPRAVA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE A ZÁVÄZNOSŤ ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Novelizácia Ústavy SR ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z. sa okrem iného dotkla aj kompetencií ÚS SR.⁷⁸ Z pohľadu ústavných, resp. zákonných ustanovení možno rozlišovať prípady, kedy je záväznosť explicitne upravená v Ústave SR, resp. v ZoÚS a prípady, kedy upravená nie je a možno k nej teda dospieť interpretáciou príslušných ustanovení.

Do prvej skupiny prípadov, ktorá zahŕňa rozhodnutia ÚS SR, ktoré majú povahu účinku *erga omnes* možno zaradiť:

1. Rozhodnutia vo veciach abstraktnej kontroly ústavnosti, pričom je potrebné rozlíšiť oprávnenia ÚS SR vyplývajúce z Ústavy SR a zo ZoÚS v rámci samotného konania o súlade právnych predpisov^{79,80} a rozhodnutie vo veci samej, resp. jeho účinky.⁸¹ V konečnom dôsledku, pokiaľ ide o rozhodnutie vo veci samej: Rozhodnutie ústavného súdu vydané podľa odsekov 1, 2 a 5 čl. 125 Ústavy SR **sa vyhlasuje spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov**. Právoplatné rozhodnutie ústavného súdu je **všeobecne záväzná**. Nález, ktorým sa zistil nesúlad právnych predpisov s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo s medzinárodnou zmluvou je **všeobecne záväzný odo dňa jeho vyhlásenia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky** (ďalej aj ako „ZZSR“).
2. Konanie o výklade ústavy a ústavných zákonov, ak je vec sporná.⁸² V tomto prípade **rozhodnutie ústavného súdu o výklade ústavy alebo ústavného zákona sa vyhlasuje spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov**. **Výklad je všeobecne záväzný odo dňa jeho vyhlásenia**.
3. Osobitým v rámci tejto skupiny je konanie o sťažnostiach proti výsledku referenda a o sťažnostiach proti výsledku ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky.⁸³ **Nález ÚS SR o sťažnosti proti výsledku referenda sa neodkladne uverejní prostredníctvom TASR⁸⁴ a vyhlási sa bez odôvodnenia v ZZSR a nález ÚS SR o sťažnosti proti výsledku ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta**

⁷⁶ BVerfGE 84, 9, 21f, 101, 106, 132.

⁷⁷ UMBACH, D. – CLEMENS, T. – DOLLINGER, W. op. cit. v pozn. 29, s. 525, Rn. 82.

⁷⁸ To sa následne odzrkadlilo aj v novelizácii zákona Národnej rady SR č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov (ďalej len ako „ZoÚS“) zákonom Národnej rady SR č. 124/2002 Z. z.

⁷⁹ Podľa čl. 125 ods. 1, 2 a 5 Ústavy SR, resp. § 38 ZoÚS.

⁸⁰ Možnosť ÚS SR uznesením pozastaviť účinnosť napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení za podmienok ustanovených zákonom, pričom tieto rozhodnutia podľa odsekov 1 a 3 sú všeobecne záväzná odo dňa ich vyhlásenia v Zbierke zákonov a taktiež možnosť ÚS SR zrušiť aj bez návrhu uznesenie o pozastavení účinnosti napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ak pominuli dôvody, pre ktoré sa prijalo.

⁸¹ Podľa čl. 125 ods. 6 Ústavy SR a § 41 ods. 2 ZoÚS.

⁸² Podľa čl. 128 Ústavy SR a § 45 an. ZoÚS.

⁸³ Podľa čl. 129 ods. 3 Ústavy SR a § 66 an. ZoÚS.

⁸⁴ Tlačovej agentúry Slovenskej republiky.

Slovenskej republiky sa neodkladne oznámi prezidentovi Slovenskej republiky, navrhovateľovi, predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky a **vyhlási sa bez odôvodnenia v ZZSR**. V tomto prípade sa teda nálezy vyhlasujú v ZZSR, sú záväzné pre konkrétne orgány verejnej moci, avšak nemožno povedať, žeby sa netýkali každého, keďže na základe takéhoto nálezu v konečnom dôsledku občania nemôžu realizovať svoje ústavné právo.

Druhou skupinou sú prípady, v ktorých sú **rozhodnutia Ústavného súdu ex constitutione záväzné pre všetky orgány verejnej moci, fyzické osoby alebo právnické osoby, ktorých sa týkajú**.⁸⁵ Ide o záväznosť *inter partes*.

Vo vzťahu ku konaniu o ústavnej sťažnosti fyzických alebo právnických osôb,⁸⁶ podľa § 56 ods. 6 ZoÚS: ak Ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je **viazaný právnym názorom Ústavného súdu**.

Tretiu skupinu tvoria prípady, kedy **ani Ústava, ani ZoÚS výslovne neustanovujú otázku záväznosti daného rozhodnutia**, resp. jeho *erga omnes* účinok alebo *inter partes* účinok. V prípade týchto rozhodnutí ich *všeobecnú záväznosť, resp. záväznosť len voči dotknutým subjektom treba vyvodiť interpretáciou vychádzajúcou z ich charakteru, právnej povahy a účelu*.⁸⁷ Do tejto skupiny možno zaradiť všetky doteraz neuvedené rozhodnutia vydané v rámci právomoci ÚS SR vyplývajúce z Ústavy SR, resp. ich konkretizácie v ZoÚS, ale aj rozhodnutia podľa čl. 10 ods. 2 a 4 ústavného zákona č. 357/2004 Z. z.⁸⁸

NOSNÉ DÔVODY ROZHODNUTIA – KTORÁ ČASŤ ROZHODNUTIA JE ZÁVÄZNÁ?

Rozhodnutie ústavného súdu, tak ako aj iného súdneho rozhodnutia má svoju štruktúru,⁸⁹ pričom jeho logika predovšetkým vo vzťahu k výroku a jeho odôvodneniu znamená ich priamu súvislosť. Podstata vykonateľnosti sa odvíja od výroku rozhodnutia, avšak jeho odôvodnenie nemožno považovať za nezáväzné, keďže v konečnom dôsledku ide o jeho konkretizáciu. Zo skutočnosti, že v krajinách spadajúcich do kontinentálneho typu právnej kultúry neprevláda precedenčný typ rozhodovania, nemožno už v súčasnosti vyvodzovať záver, že súdne rozhodnutia nepôsobia takýmto spôsobom. V prípade ústavných súdov možno hovoriť o iste (precedentnej) súdnej doktríne, keďže ústavné sudy odkazujú na svoje predchádzajúce rozhodnutia – ako na výroky, tak aj na odôvodnenia.⁹⁰

⁸⁵ Čl. 129 ods. 7 Ústavy SR vo vzťahu k čl. 129 ods. 1–6 Ústavy SR.

⁸⁶ Ak namietajú porušenie svojich základných práv a slobôd alebo ľudských práv a slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala alebo bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom podľa čl. 127 Ústavy SR a 49 a n. ZoÚS.

⁸⁷ OROSZ, L. op. cit. v pozn. 10, s. 93.

⁸⁸ Ústavný zákon o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení neskorších predpisov.

⁸⁹ Výrok, odôvodnenie, poučenie o možnosti odvolania.

Odôvodnenie rozhodnutia obsahuje popri popisných častiach⁹¹ často aj historické popisy širších súvislostí, teoreticko-právne rozборы vrátane názorov predstaviteľov doktríny, ktorým sa pripisuje istá autorita a niekedy aj popis spoločenskej situácie. Pokiaľ ide o úvahy *de lege ferenda*, tie nemožno považovať za právne záväzné, ak sa nedotýkajú bezprostredne dôvodov protiústavnosti právneho predpisu.⁹² Táto otázka je však taktiež kontroverzná, keďže zákonodarná moc sa často s poukázaním na deľbu moci v štáte necíti byť viazaná rozhodnutím ústavného súdu v tomto smere.⁹³ Za záväznú časť rozhodnutí možno považovať tzv. **nosné dôvody rozhodnutia**, ktorých ekvivalentom je ratio decidendi.⁹⁴ Je to akési normatívne jadro, na ktorom je postavený samotný výrok a ktorý je následne rozvádzaný, resp. konkretizovaný v odôvodnení rozhodnutia.

V rámci základných druhov konaní pred ÚS SR možno rozlišovať mieru viazanosti adresátov rozhodnutia jeho odôvodnením. V rámci abstraktnej kontroly ústavnosti je nepochybná všeobecná záväznosť výrokových častí nálezov, keďže tieto sa zverejňujú spôsobom obdobným, ako je to v prípade všeobecne záväzných právnych predpisov.⁹⁵ Pokiaľ ide o záväznosť **odôvodnenia** týchto rozhodnutí pre príslušné orgány tvorby práva, možno ich považovať za **záväzné**, keďže z odôvodnenia vyplýva, aká **by právna úprava nemala byť**, aby ju bolo možné považovať za súladnú s Ústavou SR. Vo vzťahu k ostatným orgánom verejnej moci možno záväznosť odôvodnení týchto nálezov odvodzovať najmä z doktríny prednosti ústavne konformného výkladu.⁹⁶ Podobná situácia je v prípade rozhodnutí o výklade ústavy a ústavných zákonov,⁹⁷ čo vyplýva z podstaty a účelu tohto konania, keďže bolo by minimálne nevhodné podávať legálny výklad v podobe výroku, resp. na jeho mieste. V tom prípade by zrejme ÚS SR v následnom odôvodnení rozhodnutia mnohé z výrokovkej časti opakoval a bez nich by bolo odôvodnenie nekonzistentné, prípadne aj nezrozumiteľné. Pri týchto rozhodnutiach však zároveň o vzťahu výroku rozhodnutia a nosných častí jeho odôvodnení platí taktiež zásada vzájomného vzťahu a navyše v nich dochádza k **dotváraniu normatívneho textu Ústavy SR**.⁹⁸ Takýto vzťah výroku rozhodnutia a nosných častí jeho odôvodnenia možno vzťahovať aj na rozhodnutia vydané v konaní podľa čl. 127⁹⁹ a čl. 127a¹⁰⁰ Ústavy SR.

⁹⁰ Predovšetkým všeobecné súdy ich nemusia považovať za nejakú dogmu, avšak z postavenia ústavných súdov v ústavnom systéme by k nim mali prihliadať aj z toho dôvodu, že ústavné súdy disponujú/mali by disponovať určitou prirodzenou autoritou, z čoho by mala vyplývať aj záväznosť ich rozhodnutí.

⁹¹ Týkajúcich sa popisu skutkového stavu, vyjadrení účastníkov konania...

⁹² KÜHN, Z. op. cit. v pozn. 1, s. 339.

⁹³ Známe sú prípady, kedy po vyhlásení zákona, resp. jeho časti za protiústavné riešil zákonodarca tento stav „obídenním ústavou“, keď následne zákon prijal vo forme ústavného zákona. Na druhej strane však možno vystopovať prípady, kedy rozhodnutie ústavného súdu, resp. niekoľko rozhodnutí súvisiacich s danou problematikou boli následne impulzom pre zákonodarcu, aby predmetnú právu úpravu zmenil.

⁹⁴ V angloamerickom type právnej kultúry. V nemeckej právnej teórii sa označuje ako *tragende Entscheidungsgründe*.

⁹⁵ Okruh všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorých sa to týka vymedzuje zák. č. 1/1993 Z. z., o Zbierke zákonov Slovenskej republiky.

⁹⁶ OROSZ, L. op. cit. v pozn. 10, s. 95.

⁹⁷ Čl. 128 Ústavy SR.

⁹⁸ SVÁK, J. – CIBULKA, L. – KLÍMA, K. *Ústavné právo Slovenskej republiky. Všeobecná časť*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008, s. 162.

⁹⁹ Konanie o sťažnostiach orgánov územnej samosprávy proti neústavnému alebo nezákonnému rozhodnutiu alebo inému neústavnému alebo nezákonnému zásahu do vecí územnej samosprávy, ak o jej ochrane nerozhoduje iný súd.

Po publikácii judikatúry ústavného súdu, ktorá je podmienkou pre jej následnú záväznosť, nie je možné zužovať jej formálno-záväzné pôsobenie silou nosných dôvodov. Jednotlivé časti nálezu môžu pôsobiť taktiež normatívnou silou, silou podporného argumentu, prípadne ilustratívne.¹⁰¹ Z povahy veci a jej odôvodnenia sa nosné dôvody stávajú „zrkadlovou bariérou“ k tomu, čo sa nesmie opakovať.¹⁰² K tomu prispieva aj publikácia rozhodnutí ústavných súdov v oficiálnych zbierkach, z čoho vyplýva, že v podobných prípadoch bude záujem na tom, aby sa analogicky vzťahovali aj na budúce rozhodnutia.

Teória nosných dôvodov môže mať aplikačný význam len pre daný proces – hmotno-právny i procesnoprávny a potom je právne hodnotenie ústavného súdu zjavne účinné len *inter partes* alebo publikované hodnotenie je pramenným zdrojom a následne je využiteľné taktiež *erga omnes*.¹⁰³ Z toho teda vyplýva, že publikácia rozhodnutí ústavného súdu v oficiálnej zbierke je predpokladom a zároveň jedným z dôvodov pôsobenia jeho judikatúry *erga omnes*.

JUDIKATÚRA ÚSTAVNÉHO SÚDU AKO PRAMEŇ PRÁVA

Kreatívna úloha ústavných súdov a záväznosť ich rozhodnutí je dôsledkom a výsledkom delby moci v moderných demokraciách, garanciou ochrany a stability ústavy a jej kontinuálnej aktuálnosti. Nie je len riešením politických incidentov.¹⁰⁴ Súčasne je ochranou samotného parlamentarizmu, nakoľko interpretačnou činnosťou ústavné súdy objasňujú čo je ústavou a teda aké sú „pravidlá hry“.

Precedenty SÚS požívajú veľkú vážnosť a možno povedať, že sú východiskom úvah právnika v akomkoľvek právnom odvetví.¹⁰⁵ Normatívnym východiskom úvah o záväznosti je priama aplikovateľnosť ústavy a § 31 ods. 1 a 2 ZoSÚS. R. Alexy a R. Dreier charakterizujú všeobecnú záväznosť nálezov Spolkového ústavného súdu tak, že „*rozhodnutia Spolkového ústavného súdu sú v Nemecku formálne záväzné v tom zmysle, že pokiaľ všeobecné súdy jeho rozhodnutie nenasledujú, sú rozhodnutia všeobecných súdov proti-právne a budú na základe opravného prostriedku zrušené (či už všeobecným súdom alebo na základe ústavnej sťažnosti ústavným súdom)*“.¹⁰⁶

Ústavný súd je orgánom, ktorému prislúcha právomoc autoritatívne určovať porušenie ústavy orgánmi verejnej moci. Pri výkone tejto, ale aj ďalších právomocí ústavný súd zároveň určuje obsah vysoko abstraktných právnych princípov. Mnohé z nich totiž nie sú výslovne formulované v ústave, ale ústavný súd ich tam „nachádza“ a objasňuje v procese interpretácie, pričom následne sú pretlmočené v odôvodnení jeho rozhod-

¹⁰⁰ Konanie o sťažnostiach orgánov územnej samosprávy proti neústavnému alebo nezákonnému rozhodnutiu alebo inému neústavnému alebo nezákonnému zásahu do vecí územnej samosprávy, ak o jej ochrane nerozhoduje iný súd.

¹⁰¹ SVÁK, J. – CIBULKA, L. – KLÍMA, K. op. cit. v pozn. 98, s. 341.

¹⁰² KLÍMA, K. op. cit. v pozn. 9, s. 24.

¹⁰³ KLÍMA, K. op. cit. v pozn. 9, s. 25.

¹⁰⁴ KLÍMA, K. op. cit. v pozn. 9, s. 28.

¹⁰⁵ KÜHN, Z. op. cit. v pozn. 1, s. 329.

¹⁰⁶ ALEXY, R. – DREIER, R.: Precedent in the Federal Republic of Germany. In: MacCORMICK, D. N. – SUMMERS, R. S. (eds.): *Interpreting precedents – A Comparative Study*. Dartmouth – Aldershot, 1997, s. 17.

nutí. Touto cestou sa právne princípy následne stávajú prameňmi práva, keďže ústavné súdy ich priamo aplikujú aj v ďalších prípadoch.

Právne chápanie (ponímanie) nálezu ústavného súdu ako prameňa práva je súdnou praxou a právnou teóriou často zužované na záväznosť výroku, pričom záväznosť odôvodnení jeho náleзов má byť záväzná len pre ústavný súd. Pre iné orgány verejnej moci, ako aj pre fyzické a právnické osoby nie sú záväzné právne, ale len silou svojej myšlienkovkej a názorovej presvedčivosti.¹⁰⁷ Tieto názory teda pripisujú odôvodneniam nálezov ústavného súdu len tzv. argumentačnú záväznosť. Možno súhlasit' s P. Holländerom,¹⁰⁸ podľa ktorého v prípade takéhoto záveru by vyplývalo, že v prípadoch, keď ústavný súd svojim nálezom návrh na zrušenie právneho predpisu alebo jeho jednotlivého ustanovenia zamietne, nemalo by následne rozhodnutie prakticky žiadny normatívny obsah (okrem autoritatívneho potvrdenia ústavnosti napadnutého právneho predpisu).

Po roku 1945 dochádza aj k zmene ponímania ústavy ako prameňa práva. Ústava je priamo aplikovateľným predpisom, prežarujúcim ústavné hodnoty do práva jednoduchého, či obyčajného.¹⁰⁹ Nerešpektovanie rozhodovacej praxe ústavného súdu, čo má za následok odlišné rozhodnutie v rovnakej (podobnej) otázke má taktiež negatívny dopad na princíp právnej istoty ako imanentnej súčasť poňatia právneho štátu.

Rozhodnutia ústavného súdu vo veciach konkrétnej kontroly ústavnosti majú precedenčnú povahu, ktorú nemožno charakterizovať len v jej povahe faktickej (teda deskriptívnej z hľadiska súčasnosti, bez toho, aby to malo akýkoľvek význam pro futuro), ale predovšetkým v jej právnej povahe.¹¹⁰ Rozdielne rozhodovanie vecí rovnakého druhu porušuje nielen zásadu rovnosti pred zákonom (ústavou) a s tým súvisiacu zásadu legitímnych očakávaní a zásadu tzv. formálnej spravodlivosti, ale taktiež aj zásadu efektívnosti a rýchlosti (súdneho) konania.

ZÁVER

Absentujúca, či nedostatočná právna úprava záväznosti rozhodnutí ústavných súdov je častým argumentom pre odmietanie ich záväznosti, resp. precedenčného účinku. V súčasnej dobe sa však čoraz viac začína preferovať tzv. ideológia voľnej aplikácie práva, ktorá v rámci rozlišovania kognitivistickej a decizionistickej koncepcie aplikácie práva uprednostňuje druhú alternatívu. Významnú úlohu zohráva aj vcelku úspešné etablovanie inštitútu ústavného súdnictva v štátoch kontinentálnej Európy, ktorého základný prameň pri jeho aplikačnej činnosti predstavuje vždy ústava štátu, ako priamo aplikovateľný právny predpis, ktorý „prežaruje“ celým právnym poriadkom, čoho výsledkom je aj ochrana základných práv nielen ústavným súdom, ale aj všeobecnými súdmi, resp. všetkými orgánmi verejnej moci. Interpretácia jej ustanovení v kontexte právneho štátu, ale aj právne princípy, ktorým ústavné súdy svojou rozhodovacou činnosťou „dodávajú“ inštitucionalizovanú oporu, by mali byť adresátmi rozhodnutí ústavného súdu, ale aj

¹⁰⁷ MIKULE, V. – SLÁDEČEK, V.: O záväznosti rozhodnutí Ústavního soudu. In: *Bulletin advokacie*, č. 8, 1995, s. 47.

¹⁰⁸ HOLLÄNDER, P. op. cit. v pozn. 3, s. 75.

¹⁰⁹ Nepochybne tým dochádza aj k posilňovaniu súdnej moci ako takej. Aj preto je zrejme obdobie po druhej svetovej vojne v kontinentálnej Európe označované ako obdobie posilňovania súdnej moci.

¹¹⁰ KÜHN, Z. op. cit. v pozn. 1, s. 333.

ostatnými subjektmi práva (nielen, ale najmä orgánmi verejnej moci) akceptované. Argumentom podporujúcim výsadné postavenie ústavného súdu je aj jeho dotváranie normatívneho textu ústavy a to v súlade s princípmi právneho štátu, ale aj medzinárodnými záväzkami.

Ústavný súd nemôže plniť svoju úlohu v ústavnom systéme, pokiaľ sa jeho rozhodnutiam nebude pripisovať záväzný precedenčný účinok. Ak nebudú jeho rozhodnutia takto ponímané, nebude možné ho považovať za orgán ochrany ústavnosti, ktorý rozhoduje v jednotlivých prípadoch konštantne. Pochopiteľne, ústavný súd musí presadiť svoju autoritu práve prostredníctvom svojich rozhodnutí. Tie musia byť zrozumiteľné, opierať sa o princípy právneho štátu a medzinárodné záväzky a v neposlednom rade musia byť odôvodnené spôsobom, ktorý nebude vzbudzovať pochybnosti o samotnom výroku rozhodnutia.

K rešpektovaniu rozhodnutí ústavného súdu prispieva aj celková kultúrna a vzdelanostná úroveň sudcov ústavného súdu, ale aj adresátov jeho rozhodnutí, ktorí ich budú akceptovať (vrátane orgánov verejnej moci) a tým prispievať k zabezpečeniu ústavnosti. Konštantnosť rozhodovacej činnosti (precedenčné pôsobenie jeho rozhodnutí) vo faktickej rovine nemožno ponímať absolútne, vždy bude existovať istá miera relatívnej prejavujúca sa v odlišnom rozhodovaní v prípade zásadných zmien spoločenských pomerov, medzinárodnoprávných dokumentov, nehovoriac o zmene právnej úpravy. To všetko však musí byť odôvodnené argumentmi reflektujúcimi legálnu, ale aj racionálnu bázu.

Odôvodnenie, ktoré tvorí integrálnu súčasť rozhodnutia a bez ktorého nie je možné zistiť, aké úvahy, resp. argumenty viedli ústavný súd k výroku, poskytuje nosné dôvody, ktorých identifikácia v príslušnom rozhodnutí obsahujúcom popri nich aj iné popisy, konštatovania, či odkazy na (ústavno)právnú úpravu by malo byť rovnako záväzné ako samotná výroková časť rozhodnutia. Preto ho ako výsledok interpretácie nemožno oddeľovať od rozhodnutia, ktorého je nepochybne integrálnou súčasťou. Odôvodnenie rozhodnutia, resp. jeho nosné dôvody majú taktiež nepochybny vplyv na právnú istotu v spoločnosti, keďže subjekty práva takto môžu anticipovať verdikt(y) ústavného súdu, keďže je prostredníctvom nich známa rozhodovacia „lína“ ústavného súdu. Napokon, pokiaľ má ústavný súd dôsledne plniť svoju funkciu v demokratickom a právnom štáte, ak má zabezpečovať ochranu ústavnosti a prispievať k ochrane základných práv a slobôd občanov v praktickej rovine, je nevyhnutné priznať mu istú mieru sudcovskej kreativity a vyžadovať od neho istú mieru súdneho aktivizmu, ktorá zabezpečí tieto úlohy (v konečnom dôsledku) najmä prostredníctvom záväznosti jeho rozhodnutí.

Mgr. Marek Pipa

JUDr. Marta Breichová Lapčáková, PhD.

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Marek Pipa – Marta Breichová Lapčáková

**Binding Force of Constitutional Courts' Decisions
(A Comparative view Focusing on Germany and Slovakia)**

Abstract: On the European continent is becoming increasingly a precedential effect of constitutional court's case-law. Instructive position among them represents the case-law of the Constitutional Court of the Federal Republic of Germany. Its decisions are, depending on the type of proceedings under the current legislation, either binding upon all constitutional bodies (federal or provincial), as well as upon courts and offices, or have the force of a statute. The authors seek to highlight the latest views on the role of the Constitutional Court of the Slovak Republic and the binding effect of its decisions. Changes in the understanding of the constitution as a directly applicable source of law, and the status of fundamental rights and freedoms, as well as attachment to the concept of the substantive rule of law affect our perception of the binding effect of constitutional court's case-law. Constitutional courts can not fulfill their role in the constitutional system, if their decisions will not be attributed the binding precedential effect.

Key words: constitutional judiciary, constitutional courts' case-law, binding effect of constitutional court's case-law, precedential effect, sources of law